

ÚVODNÍ SLOVO K METODICE A METODÁM KRITICKÉHO MYŠLENÍ

MYŠLENÍ JE NÁM DÁNO, PROČ JE TEDY TŘEBA POUŽÍVAT NĚJAKÉ NÁSTROJE? NENÍ TO ŠKOLOMetskÉ NEBO FORMÁLNÍ?

Když stojíme před složitějším příkladem třeba v matematice (ale i ve fyzice, chemii...), je celkem běžné, že neřekneme výsledek okamžitě. Můžeme vyslovit hypotézu, to ano, ale ke správnému výsledku se teprve dobíráme skrze výpočet, volíme a hledáme nejvhodnější postup či strategii a nikomu to nepřipadá divné. Proč by tedy mělo být divné, že k řešení složitějších filozofických, lidských, sociálních či právních otázek potřebujeme stejně tak znát a používat nástroje, které nás dovedou k cíli?

Metody kritického myšlení slouží k myšlení metodickému. S jejich pomocí hledáme odpovědi na otevřené otázky. K tomu nám pomáhají jasná zadání v logické posloupnosti a struktuře. Tři fáze učení (Evokace – Uvědomění si významu nových informací – Reflexe) nám umožňují postupovat krok za krokem a díky tomu můžeme zkoumat i témata, která nemají jedinou, jednoznačně správnou odpověď, aniž se v nich ztratíme. Metodický postup je důležitý i proto, že myšlenkami nebloudíme a neskáčeme od nápadu k nápadu, ale jsme od začátku do konce vedeni k promýšlení odpovědí.

Ve třídě žáci zpravidla pracují na tomtéž úkolu (zadání), což při sdílení ulehčuje komunikaci i u obtížných témat. Metody kritického myšlení nás vedou od intuice a spontaneity k tomu, abychom neříkali jen to, co nás napadne jako první, ale abychom zjistili, co je v našem myšlení převzatý názor, stereotyp nebo předsudek, a dobrali se hlubší podstaty problému a často nového, opravdu vlastního názoru. K tomu slouží mnoho způsobů, mnoho metod. Na učitele je, aby pro své žáky v danou chvíli vybral tu nejvhodnější – vzhledem k tématu, časové náročnosti, skupinové dynamice i vzhledem k bezpečnému prostředí ve třídě. Máme-li jako vzdělavatelé v repertoáru velký zásobník metod, výuka se pro nás stává jednodušší, neboť máme v každé učební situaci z čeho vybírat nejvhodnější variantu. Proto i my nabízíme v jednotlivých lekcích variace, které ovšem zdaleka nejsou jediné možné, i když jsme si již ověřili jejich funkčnost v praxi.

EVOKACE – UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU NOVÝCH INFORMACÍ – REFLEXE ANEBO FUNKČNÍ VÝUKOVÝ MODEL PRO STAVBU LEKCE (POSTUP V HODINĚ)

1. FÁZE: EVOKACE

Náš mozek zcela automaticky funguje tak, že při setkání s novým podnětem si nejdříve vybavuje, co již ví, kde se s tím setkal, čemu je to podobné. (Nejlépe to můžeme pozorovat, když vyjedeme do ciziny a ochutnáváme nové jídlo, děláme novou práci – myslíme si: „To je jako..., To mi připomíná..., S tím jsem se setkal/a...“) Když se jedná o učení, jde o to vpravit se do problému, tématu či oblasti nějak samozřejmě, a pokud možno na základě nějaké naší předchozí zkušenosti nebo na základě představ. Při této činnosti (evokaci) se většinou nemusíme příliš namáhat a neměla by pro nás být ohrožující.

V této fázi vyzýváme žáky k nejrůznějším formám brainstormingu a chceme po nich, aby byli pozorní vůči tomu, co se jim vybaví, co již v hlavě k tématu mají, nebo (je-li otázka nezvyklá a nikdy si ji ještě nepoložili) vyslovili své mínění či hypotézu. Sami mnohdy s překvapením zjišťují, že i o věcech odtažitých, s nimiž ještě nemají zkušenost, si mohou něco myslet, byť jen na základě momentálně zapojené fantazie či předvídání, jak asi věci jsou, jak fungují.

Dalším úkolem dobré evokace je vzbudit zvědavost. Nejlépe tak, že žáci si pokládají k tématu vlastní otázky.

Tuto fázi učitelé někdy zaměňují za motivaci. Evokace se však od různých druhů motivace liší, a to především v tom, že nás vede k přemýšlení „zevnitř“, nikoliv „zvenčí“. Zapojujeme mozek nikoli z touhy po odměně, po zisku nebo po příjemném zážitku, jak tomu u motivace mnohdy bývá.

2. FÁZE: UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU NOVÝCH INFORMACÍ

V této fázi po žácích chceme, aby k textu, který jim předkládáme, přistupovali aktivně, byli v myšlenkové pohotovosti, plně soustředěni na téma. Žádáme je, aby porovnávali to, co již k tématu vědí, s tím, co se dozvídají nového. Připomínáme jim, aby byli pozorní a zapisovali si otázky nebo komentáře, které je napadají. Vybízíme je, aby to, co čtou, nepřijímali automaticky, ale aby nad tím přemýšleli, hledali aktivně místa, která je zaujala, kterým třeba nerozumí. V této fázi máme jako učitelé nad celým procesem poměrně malou kontrolu. Odehrává se v jejich „soukromí“, byť je žáků ve třídě mnoho.

Učení probíhá při kritickém myšlení viditelně! Žáci si v této fázi zpravidla dělají vlastní výpisky, poznámky, komentáře, zapisují si další otázky, porovnávají zdroje, sami si je také leckdy vybírají, vybírají si také to, co je pro ně osobně na problému (látce) podstatné. Je důležité, aby proces svého myšlení a učení zaznamenávali a s někým sdíleli.

Na obhajobu jisté „bolestivosti“ myšlení je nutno říci, že pokud se mu žáci a priori nevzeprou, získávají návyky pro celoživotní učení, pro kritické myšlení, zažívají svobodu, která má smysl.

3. FÁZE: REFLEXE

Učitelé někdy hořekují, že na reflexi jim v hodině nezbyl čas, a ptají se, jestli to vadí. Ano, vadí! Odcházejí-li žáci z lekce, aniž by dostali čas vyhodnotit, co si z hodiny k tématu odnášejí, a již nedojde k tvorbě produktu, v němž mají nové poznatky použít, těžko říci, co v nich po časově mnohdy náročných činnostech (po lekci) vlastně zůstane. Reflexe, to je jakýsi úklid v hlavě, resumé, co nového jsem se dověděl/a, naučil/a, objevil/a. Reflexe souvisí s cílem, který jsme si jako učitelé vytkli. Je tedy asi na místě zdůraznit, že bez reflexe nemá lekce závěr a žáci by se mohli právem ptát, proč to vlastně všechno dělali, proč namáhavým procesem čtení a učení prošli...

V zájmu budování demokratického prostředí ve třídě má smysl po reflexi individuální zařadit ještě reflexi skupinovou. Jedině tak se my učitelé i žáci dozvíme, kam jsme se posunuli nejen jako jednotlivci, ale také jako skupina. Pro učitele to může být důležitá zpráva o tom, co zůstalo nezodpovězeno, co vzbudilo zájem, jak v tématu pokračovat příště a jak poznatky a postoje z této lekce zhodnotit v dalším plánování výuky. Reflexe v této metodice někdy překračují pouhý myšlenkový rámec a jsou spjaté s praxí, pobízejí žáky k vymýšlení vlastních projektů nebo k zapojení do projektů, které již existují, vyžadují po žácích kreativitu i akci. To, co žáci vymyslí, může být nejen pracné, ale také zábavné.

SHRNUTÍ

Metody kritického myšlení většinou koncentrují naše myšlení k jednomu tématu, ptají se na naše dosavadní znalosti a postoje, poskytují nástroje k posouzení nových údajů a informací, jiných názorů a zdrojů, měly by zamezit zbrklému soudu, unáhleným závěrům a přejímání cizích názorů bez posouzení, nebo dokonce přejímání předsudků.

Kritické myšlení je pečlivé a uvážené rozhodnutí o tom, zda nějaké tvrzení přijmeme, odmítneme, nebo zda se úsudku o něm zřekneme. Zároveň rozhoduje o stupni jistoty, s níž k těmto třem závěrům dospíváme. Nejde jen o získávání a uchovávání informací ani o pouhý talent nebo soubor dovedností. (Koukolík 1998).

JEDNODUCHÝ PRINCIP: SÁM – DVOJICE – SKUPINA

V lekcích se často po zadání opakuje tentýž postup. Zadání pro práci individuální, zadání pro práci ve dvojici (trojici) – sdílení v celé skupině. Tento postup je velmi jednoduchý a vhodný pro všechny typy žáků. Introverti mají možnost vše dříve, než promluví, promyslet, extroverti nevykřikují první nápady, učí se nejdříve myslet, teprve potom mluvit.

Při zadávání práce do dvojic si můžeme být jisti, že všichni žáci pracují, neboť to, na co přišli jako jednotlivci, v další fázi s někým sdílejí, diskutují o tom.

Prezentace před celou skupinou je jednodušší, když měli žáci nejprve možnost svou práci s někým sdílet. Diskuse nebo sdílení v celé skupině nás učí toleranci, jsme obohacováni jinakostí, překvapováni různorodostí, diskuse v celé skupině patří k budování demokratického klimatu ve třídě. Mnozí žáci, kteří by po okamžité výzvě k prezentaci náзору před celou skupinou možná mlčeli, se odváží promluvit a být aktivní častěji.

Nina Rutová

PĚTILÍSTEK

CHARAKTERISTIKA METODY:

Pětílístek po pisateli vyžaduje, aby shrnul informace a názory do výrazů, které vystihují (popisují) námět nebo o něm uvažují.

Tato metoda se pro svou jednoduchost ujala na školách ze všech metod kritického myšlení nejnaději a učitelé ji pro její jednoduchost a časovou nenáročnost používají snad ze všech metod nejraději. V souladu s cíli hodiny učitelé pětílístek různě obměňují, někdy však i deformují, a tak nebude na závadu vrátit se k jeho původní podobě a objasnit si význam jednotlivých řádků.

POPIS METODY:

1. Na prvním řádku je jedno slovo, **námět** (obvykle podstatné jméno).
2. Na druhém řádku je dvouslovný popis námětu, jeho podstatných vlastností, jak je vidí pisatel (odpověď na otázku, **jaký je** námět) – v tomto případě jde o dvě přídavná jména.
3. Na třetím řádku jsou tři slova vyjadřující dějovou složku námětu – tedy, **co dělá** nebo **co se s ním děje** – použijeme tři slovesa.
4. Na čtvrtém řádku je **věta o čtyřech slovech** vztahující se k námětu – sloveso může chybět.
5. Na posledním, pátém řádku je jednoslovné **synonymum**, které shrnuje, rekapituluje podstatu námětu – nemusí jít o podstatné jméno.

SCHÉMA:

POZNÁMKA: Někteří učitelé svým žákům rozdávají toto schéma. Mějme na paměti, že se tím může vytratit určitá procesualita v myšlení. Na druhé straně některým typům žáků naopak vyhovuje, když vědí předem, co všechno se po nich bude chtít. Nejlépe tedy bude obě formy zadávání pětílístku v hodinách střídat.

ZAŘAZENÍ METODY V TŘÍFÁZOVÉM MODELU UČENÍ E-U-R:

Pětílístek je nejvhodnější zařadit na závěr lekce (v reflexi), neboť si v něm žáci mohou krátce a výstižně shrnout látku. Ani sdílení pětílístků ve skupině nezabere mnoho času, kterého se nám většinou v závěru hodiny nedostává. Po žácích chceme, aby již neopakovali návod na postup, ale přečetli svůj pětílístek jako krátkou „básničku“. Účinné je někdy nechat postupně říci celou třídu jen slova na posledním řádku – synonyma. Vedoucí skupiny (učitel) získá tímto způsobem dobrý přehled, co bylo v tématu pro jednotlivce i pro celou skupinu důležité.

Jen ve výjimečných případech můžeme pětílístek zadat také do evokace. Jsou to ty případy, kdy o tématu již něco víme a kdy nám shrnutí na začátku může pomoci odhalit nějaký náš stereotyp, se kterým pak v hodině pracujeme.

POZNÁMKY:

- ❖ Chceme-li učit žáky myslet kriticky, pak bychom neměli zařazovat pětílístek jako formu zkoušení, jako test či požadovat po žácích do pětílístku jediná správná slovíčka.
- ❖ Někdy může pětílístek posloužit také jako forma pro zpětnou vazbu, hodnocení hodiny:

Dnešní lekce: .....

Jaká byla pro tebe dnešní lekce? ..... (2 přídavná jména)

Co důležitého se v ní pro tebe dělo? ..... (3 slovesa)

Věta o dnešní lekci: .....

Jednoslovné vyhodnocení (vyjádření pocitu): .....

PĚTILÍSTEK POMÁHÁ:

- ❖ rozpomenout se na známé informace
- ❖ vybírat nejpřesnější pojmenování, která vystihují podstatu tématu (zobecnovat)
- ❖ výstižnému a úspornému vyjadřování
- ❖ zhodnocení

VENNŮV DIAGRAM

CHARAKTERISTIKA METODY:

Vennův diagram je grafický organizér. Při jeho vyplňování přemýšlíme o tom, co mají 2–3 věci, osoby, události, společného / čím se odlišují.

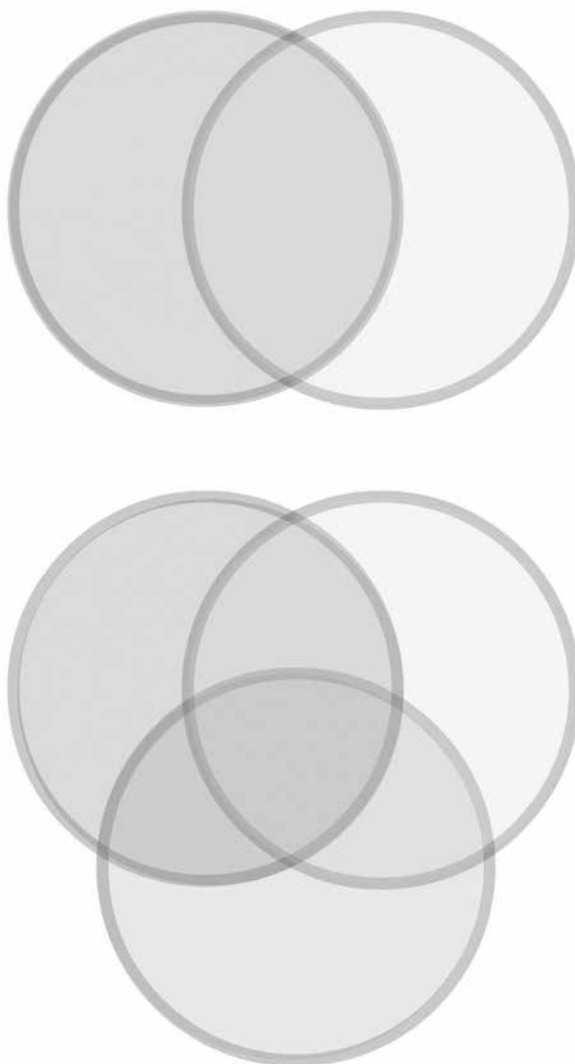
POPIS METODY:

Společné prvky vepisujeme do průniku dvou nebo tří množin, rozdílné prvky do zbylých výsečí.

Tento grafický organizér mohou žáci vyplňovat samostatně, ve dvojicích nebo nejprve samostatně a teprve pak jej sdílet s ostatními – během sdílení si do něj mohou připisovat další shodné i rozdílné věci.

Výhodou organizéru je, že se v něm rychle orientuje nejen jeho tvůrce, ale i ti, kteří si jej pak prohlížejí.

SCHÉMA:

VENNŮV DIAGRAM POMÁHÁ:

- ❖ nalézat shody a rozdíly u 2–3 věcí (pojmu, názorů, událostí apod.)
- ❖ nalézat shody a rozdíly v různých fázích učení (před četbou, během četby i po četbě)

NO MORE DRAMA

VRATISLAV MAŇÁK

Hlavní hrdinkou příběhu je gymnazistka Nela (Nelly), dcera milujících, ale ambiciózních rodičů. Věnuje se závodnímu tanci, chodí běhat, studuje jazyky, navštěvuje filmový klub... vlastně se nikdy nezastaví. Uvědomuje si, že neumí vystoupit z rozjetého vlaku. Pokouší se naznačit rodičům, jak se cítí, ale oni její narážky zlehčují nebo nevnímají. Až jednoho dne, těsně před zahájením taneční soutěže, uteče. Nezvedá telefon, nikdo o ní neví, je vyhlášeno policejní pátrání s podezřením na sebevraždu.

Druhou linkou povídky je téma digitální stopy – novinová zpráva o pohřšování Nely a podezření na sebevraždu. Dívka se musí vyrovnat i s touto částí svého životního příběhu.

NÁZEV LEKCE: Co zanechává stopy

AUTORKA LEKCE: Kateřina Zielinská

KLÍČOVÉ POJMY: tlak na výkon a úspěch, vyhoření, digitální stopa

DOPORUČENÝ VĚK: 13–16 let

ČAS: 60–75 minut (15 minut = volitelná část) + 30 minut návazná aktivita (digitální stopa)

NOSNÉ MYŠLENKY:

- ❖ Je třeba znát své psychické i fyzické limity a umět je komunikovat v rodině i mimo rodinu, abychom nevyhořeli.
- ❖ Digitální stopa může ovlivnit důležité životní události, které se nás týkají. Nemile nás může „doběhnout“.

CÍLE PRO UČITELE:

- ❖ mapovat ve třídě situace z hlediska pocitu přetížení, jenž některé žáky může trápit
- ❖ vést žáky k uvědomění si významu psychohygieny, naučit je bránit se přetížení a tím i syndromu vyhoření
- ❖ vést žáky k vědomí, že používáním elektronických médií po sobě zanechávají digitální stopu, a vést je případně ke změně chování na internetu (to je ovšem dlouhodobý cíl, kterého nelze dosáhnout jen touto lekcí)

CÍLE PRO ŽÁKY:

- ❖ zaznamenat, co mají společného s hrdinkou příběhu a čím se od ní liší; uvědomit si, zda se cítí přetížení stejně jako ona a zda to chtějí změnit
- ❖ uvědomit si důležitost psychohygieny, komunikace s okolím
- ❖ prozkoumat svou digitální stopu na internetu, vyvodit z toho další postup

VAZBA NA VZDĚLÁVACÍ OBLASTI: Jazyk a jazyková komunikace, Informační a komunikační technologie, Člověk a společnost, Člověk a zdraví

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA: Osobnostní a sociální výchova, Mediální výchova

POMŮCKY:

- ❖ číslovaný text povídky No more drama (autor Vratislav Maňák)
- ❖ PRACOVNÍ LIST 1 – Dramatizace
- ❖ PRACOVNÍ LIST 2 – Pětílístek
- ❖ PRACOVNÍ LIST 3 – Vennův diagram
- ❖ flipchart a fixy či interaktivní tabule s přístupem k internetu
- ❖ vtištěný obrázek (zdroj: bit.ly/Lolarun_image)

POSTUP:

EVOKACE

Pokud máte přístup k internetu, pusťte žákům trailer filmu Lola běží o život (bit.ly/Lolabeziozivot). Pokud nemáte přístup k internetu, využijte ilustrační fotografii z filmu (například bit.ly/Lolarun_image) a zeptejte se, jak na ně snímek působí.

Pro zdůraznění dojmu přečtěte na pozadí úvodní odstavec povídky:

Nelly běží o život
und *Lola rennt*
v betonových mantinelech
se červenají vlasy,
tak tempo, tempo!
But no more pain
and no more drama.

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU NOVÝCH INFORMACÍ

Pracujeme metodou řízeného čtení. Požádejte žáky, aby četli vždy jen určenou část textu.

Poznámka: Podrobný popis metody najdete v kapitole Metody kritického myšlení.

Přečtěte společně nahlas **1. ČÁST POVÍDKY**. Po přečtení se zeptejte žáků:

- ❖ Jak na vás úryvek působí?
- ❖ Kdo je to Nelly? Co o ní víte?

Požádejte je o individuální zamyšlení nad tím, proč mohla Nelly chtít spáchat sebevraždu. Svoje názory mohou sdílet nebo si je jen zkusit zapamatovat a ověřit si v průběhu čtení, jak moc se přiblížili skutečnosti v textu.

Přečtěte nebo nechte žáky přečíst **2. ČÁST POVÍDKY**.

Požádejte žáky, aby se soustředili na data u jednotlivých dosud přečtených zápisů a zeptejte se jich, jestli z nich vyplývá nějaká informace, které si dosud nevšimli.

3. ČÁST POVÍDKY si mohou žáci přečíst samostatně. V první fázi o této části nerozvíjejte debatu, vrátíme se k ní v diskusi týkající se digitální stopy (pokud se rozhodnete tuto dějovou linii využít k práci).

Společně s žáky přečtěte **4. ČÁST POVÍDKY**. Po dočtení položte žákům otázku:

- ❖ Co dalšího jste se dozvěděli o Nelly?
- ❖ Která slova charakterizují Nelly a její život? Použijte každý maximálně 3 slova či výrazy!

Využijte flipchart a fixy, aby všichni zapsali slova/charakteristiky, jež je ve spojitosti s Nelly napadají. Pokud máte přístup k internetu a interaktivní tabuli, můžete využít aplikaci Mentimeter ([mentimeter.com](https://www.mentimeter.com)).

Požádejte žáky, aby na základě slov, která se objevila, vybrali nyní za celou skupinu pět nejdůležitějších – klíčových. Která vybrali a proč?

Podpurné otázky:

- ❖ Sedí některé klíčové slovo na někoho z vás? Proč si to myslíte?
- ❖ Je mezi vámi někdo, kdo má pocit, že by se on nebo jeho život dal charakterizovat stejnými slovy?
- ❖ Cítíte se někdy podobně jako Nelly? Je vám to příjemné / nepříjemné? Proč?
- ❖ Pokud je vám to nepříjemné, jak se chováte a co děláte pro to, abyste situaci změnili?

Žáky povzbuzujte k hovoru a sdílení. Můžete je rozdělit do menších skupin, pokud se tak cítí komfortněji. Ke sdílení nikoho nenutíte, všichni sdílet nemusí, nikdo ale nesmí hodnotit sdílení ostatních: lze se ptát, ujasňovat si, ale nikdy hodnotit, co je správné, a co ne.

Po společné diskusi přejděte ke čtení **5. ČÁSTI POVÍDKY**. Můžete žáky nechat číst samostatně a v pozadí nechat hrát hudbu *Mary ř. Blige: No more drama* (bit.ly/youtube_nomoredrama).

Ve skupině žáků, kteří mají problémy se čtením, může hrát hudba a žáci sledují videoklip, zatímco učitel čte text.

Poznámka: Videoklip je poměrně „drsný“. Doporučujeme zhlédnout předem a rozhodnout se podle složení skupiny žáků, jestli je pro ně vhodný.

Sdílejte s žáky pocity z četby zaměřené na vztah Nelly a jejích rodičů.

Podpurné otázky:

- ❖ Jaký má Nelly vztah se svými rodiči?
- ❖ Tráví spolu hodně času? Jakým způsobem?
- ❖ Co si rodiče o Nelly pravděpodobně myslí? Proč?

V bezpečném prostředí lze navázat debatu o tom, kdo z žáků má podobný vztah se svými rodiči, jak probíhá jejich komunikace apod.

Můžete zařadit krátkou dramatizaci částí textu, viz **PRACOVNÍ LIST 1 – DRAMATIZACE**. Zaměřte se na tučně označené úseky textu.

Zeptejte se žáků:

- ❖ Jak těmto částem rozumíte?
- ❖ Jaký dojem tyto části rozhovoru ve vás budí?

Následuje čtení **6. ČÁSTI POVÍDKY**.

Poznámka: Lze vynechat úsek *Březen 2019* a ten pak využít k závěrečné aktivitě.

Číst tedy jen:

Nelly dál stojí mezi kopci hlušiny. Ztracená ve tmě brečí.

28/01/2017

Stop.

Už toho bylo dost.

Po posledních dvou řádcích se žáků zeptejte:

- ❖ Čeho myslíte, že už bylo dost?
- ❖ Stane se teď něco? Změní se něco? Co by to mohlo být?
- ❖ Co byste Nelly poradili v této situaci, kdybyste byli její kamarád(ka)?

7. ČÁST TEXTU přečte nahlas učitel nebo zdatný čtenář. Poté se žáků ptejte:

- ❖ Z čeho mohla policie usuzovat na sebevraždu?
- ❖ Myslíte si, že toto je konec příběhu? Pokud ne, jak bude pokračovat?

Poslední, **8. ČÁST POVÍDKY** obsahuje výraznou změnu tématu. Jde o přechod od psychohygieny k tématu digitální stopy. Nabízí pokračování ve dvou liniích:

A)

Dočtení příběhu a krátkou zpětnou vazbu vztaženou spíše k posledním větám:

„Měla pocit, že ji znovu rdousí tempo. Měla pocit, že světu, který po ní žádá bezchybné výkony, nikdy neutekla.“

Zeptejte se žáků:

- ❖ Jak závěr povídky chápete?
- ❖ Z čeho mohla mít Nelly pocit, že se nic nezměnilo, že nikdy neutekla?

REFLEXE

Vyzvěte žáky k napsání **PĚTILÍSTKU** se jménem Nelly, viz **PRACOVNÍ LIST 2 – PĚTILÍSTEK**.

Poznámka: Podrobný popis metody najdete v kapitole Metody kritického myšlení.

Příklad pětílístku:

*Nelly
uspěchaná zoufalá
běhá maká utíká
Nikdy neuteče sama sobě.
Téengerka*

Na závěr tohoto bloku ať žáci vytvoří **VENNŮV DIAGRAM**, viz **PRACOVNÍ LIST 3 – VENNŮV DIAGRAM**.

Poznámka: Podrobný popis metody najdete v kapitole Metody kritického myšlení.

Pomocí diagramu porovnájí sebe a Nelly, uvědomí si, jestli je i v jejich životě něco, co jim na Nellyině příběhu bylo osobně nepříjemné a co by třeba chtěli změnit. Svá zjištění mohou, ale nemusejí sdílet (nejprve ve dvojicích, pak v celé skupině).

Vývozují z nich něco? Co?

Poznámka: V případě, že ve třídě máme dítě, které se ztotožní s hrdinkou, nabídneme mu individuální rozhovor, schůzku s rodiči, psychologem apod.

B)

Ukončení Nellyina příběhu a přechod k tématu **DIGITÁLNÍ STOPY**.

Zeptejte se žáků:

- ❖ Co to je digitální stopa?
- ❖ Myslíte si, že se vás to týká, a pokud ano, tak jak?

Požádejte je, ať zkusí zjistit, co na ně Google ví. Stojí za zmínku informace o výhodě / nevýhodě toho, když má člověk obvyklé / neobvyklé jméno.

Mohou si předem tipnout, kolikrát sami sebe na internetu najdou.

Otázky:

- ❖ Odpovídal váš tip realitě?
- ❖ Jaký podíl výsledků tvoří informace, které jste na internet umístili sami (komentáře na sociálních sítích, reakce na zveřejněné informace atd.), a ty, které jste neovlivnili (zprávy o výsledcích různých soutěží, zmínky o projektech, kterých se účastnili, apod.)

Mohou totéž zkusit se jménem učitele (ideálně vašim) nebo třeba rodičů.

Otázky:

- ❖ Jak na vás zjištěné údaje působí?
- ❖ Cítíte se bezpečně?
- ❖ Máte tendenci něco smazat? Co, který typ „stop“?
- ❖ Změníte do budoucna nějak svoje chování v online prostoru?

Další možnost práce:

Pokud jste při čtení vynechali úryvek *Březen 2019* (v rámci **6. ČÁSTI POVÍDKY**), pobídněte žáky, ať ho zkusí v textu zaradit na odpovídající místo. Může vzniknout mnoho zajímavých debat a zdůvodnění, protože úryvek není do textu organicky začleněn a může zafungovat na několika místech.

VYHODNOCENÍ:

Cílů bylo dosaženo, pokud se žáci zapojili do diskusí, sdíleli své názory. Lekce nemá „správné řešení“.

POUŽITÉ ZDROJE:

Trailer k filmu *Lola běží o život*: bit.ly/Lolabeziozivot

Foto z filmu *Lola běží o život*: bit.ly/Lolarun_image

Píseň Mary J. Blige – No more drama: (bit.ly/youtube_nomoredrama)

Aplikace Mentimeter: [mentimeter.com](https://www.mentimeter.com)

PŘÍLOHY:

- ❖ PRACOVNÍ LIST 1 – Dramatizace
- ❖ PRACOVNÍ LIST 2 – Pětílístek
- ❖ PRACOVNÍ LIST 3 – Vennův diagram

DRAMATIZACE

A) 22/01/2017

Vracejí se z chaty, auto se v setmělých serpentínách sune bílými kolejami. Nelly na zadním sedadle cítí, jak pod koly klouže rozbředlý sníh, ruku drží na lyžařské helmě.

„Co by sis přála, až vyhraješ?“ ozve se z místa pro spolujezdce.

„Vyhraju?“

„No jasně,“ usmívá se máma do šera.

„Nemusím přece vyhrát.“

„Ale prosím tě,“ namítá. „Furt se morduješ, běháš, trénuješ. To je jasný, že vyhraješ.“

„Ale...“ nadechuje se.

„Volal mi trenér a taky říkal, že máš velkou šanci. Tak co by ti udělalo radost?“

Nelly se bezradně podívá z okýnka. Vidí černé svahy, odlesky dálkových světel, svou tvář v odrazu skla, své vlasy...
Své vlasy?

„Obarvit se,“ řekne. „To bysem vlastně chtěla.“

„Na blond?“ ptá se máma dál.

„Ne,“ poví Nelly a zaváhá, jestli má svůj náhlý nápad přiznávat. „Na červeno.“

Táta za volantem vyprskne smíchy.

„Ježíš! Tak to doufám, že nevyhraješ.“

Nelly už neřekne nic.

B) 27/01/2017

Je pátek odpoledne, a zatímco všichni míří do domu kultury, Nelly sedí na posteli a kouká na svůj taneční kostým. Z YouTube hraje Mary J. Blige.

„Děje se něco?“ ptá se máma ve dveřích.

„To nemá smysl...“ povzdychne si.

„Co nemá smysl?“

„Nic... Nic nemá smysl.“

Máma se posadí na pelest, položí Nelly ruku kolem ramen a přivine ji.

„Chtělaš jít na ten ples?“

Nelly mlčí.

„Budeš tancovat zejtra...“

„To je přece něco úplně jinýho!“

„Máš trému? Strach, že nevyhraješ?“

„Že to nevyhraju?“ žasne a odtahuje se.

„To zvládneš,“ říká máma povzbudivě. „Jsi přece šikovná holka.“

„A co když nechci?“

„Ale to víš, že chceš.“

Máma se dál usmívá a Nelly má pocit, že na ni promlouvá cizinka.

PĚTILÍSTEK

NELLY

(jaká je) -----

(co dělá) -----

(věta o 4 slovech) -----

(synonymum) -----

 .....

NELLY

(jaká je) -----

(co dělá) -----

(věta o 4 slovech) -----

(synonymum) -----

 .....

NELLY

(jaká je) -----

(co dělá) -----

(věta o 4 slovech) -----

(synonymum) -----

VENNŮV DIAGRAM

